

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Свида І.В.

*кандидат економічних наук, доцент, докторант,
Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського*

ПРОЦЕС ВІДТВОРЕННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Для осмислення процесу забезпечення стійкого розвитку регіону важливо розглянути співвідношення між використанням та відтворенням соціо-еколого-економічних ресурсів територій. Для забезпечення високої якості життя та добробуту населення в довгостроковій перспективі мають бути наявні в достатній кількості різноманітні ресурси. У зв'язку із загрозою вичерпання природних ресурсів виникає потреба вже не тільки в їх раціональному використанні, але й поновленні та пошуку можливої альтернативи – часткової заміни.

Першим підняв питання про важливість відтворення ресурсів Кене Ф. Суть теорії вченого полягає в тому, що процес відтворення можливий тільки за умови дотримання міжгалузевого економічного балансу. Головне місце вчений відводив відтворенню природних ресурсів, оскільки вважав, що чистий продукт (додаткова вартість) створюється лише в сільському господарстві завдяки землеробству [3]. Так, ми згодні з необхідністю відтворення природних ресурсів (земельних, лісових, водних) територій, оскільки в процесі їх експлуатації для господарських потреб регіону може погіршуватися їх якість. Однак не менш важливим завданням є відтворення соціальних й економічних ресурсів регіону, які разом з природними ресурсами перебувають в постійному зв'язку і безперервному потоці створення чистого прибутку (доданої вартості).

Головні постулати теорії економіки регіонів дають підстави зробити висновок, що регіон – це відносно самостійна частина країни із закінченим циклом і особливими формами прояву стадій відтворення та специфічними особливостями перебігу соціо-еколого-економічних процесів [2]. Так, регіон концентрує потужний соціо-еколого-економічний потенціал, який активно використовується, тому може виступати місцем для відтворення ресурсів. В той же час нерівномірність розселення трудових ресурсів, виснаження природних запасів та загострення

екологічних проблем регіону ускладнює як просте (в попередніх обсягах), так і розширене (в зростаючих масштабах) відтворення соціо-еколого-економічних ресурсів територій.

Вчений-регіоналіст Поляков В. І. зауважує, що ринковий механізм не спроможний розв'язати проблеми суспільного відтворення. На думку вченого, це проявляється у відсутності стимулів у бізнесу до збереження довкілля, вкладання коштів у розвиток науки, розбудови соціальної інфраструктури, відтворення трудових ресурсів, сприяння рівномірному розвитку територій, що негативно відіб'ється на рівні стійкого розвитку. Вихід вчений бачить у втручанні держави у розвиток соціальної сфери; заохочення інвесторів не тільки до оптимального розміщення інвестицій в регіоні, але й освоєння нового простору територій; створення бази екологічного законодавства [4, с. 61]. На нашу думку, в теоріях економіки регіону не приділено належну увагу проблемі системного відтворення соціо-еколого-економічних ресурсів.

Процес виробництва має тривати безперебійно, оскільки виробництво благ та послуг – основа існування соціуму. Процес виробництва регіону у своїй багатогранності зв'язків, безупинності та проходженні одних і тих же стадій, в той же час виступає і процесом відтворення. Порушення процесу відтворення здатне спровокувати кризу. Сімонді С. виникнення криз пов'язував з недостатнім споживанням населення: зменшення доходів населення через бажання економічних суб'єктів зекономити на зарплатні утруднює збут продукції на ринку та зумовлює перевиробництво й недоспоживання. Так, ми згодні з автором теорії відтворення і криз, що виробництво повинно співвідноситись із суспільним доходом. Труднощі із збутом товарів, недовантаження виробничих потужностей, збільшення кількості безробітних та зменшення доходів громадян є тривожними сигналами для стійкого розвитку регіону. Якщо не вжити стратегічних заходів, то зазначені проблеми унеможливають не тільки розширене, але й просте відтворення соціально-економічних ресурсів територій. Дискусійним в даній теорії визнаємо положення, що зменшується дохід робітників, оскільки частина з них витискується з виробництва машинами [3]. Так, з метою економії ресурсів та прискорення відтворення виробничих процесів економічні суб'єкти автоматизували виробництво. Перехід від ручної праці до автоматизованого конвеєра не спричинив масове безробіття, оскільки машини не замінили повністю людину, проте полегшив людську працю. Зараз у розвинених країнах переходять на ресурсозберігаючі технології, що в цілому дає позитивний ефект як для економіки, так і для соціуму та довкілля. Виникає потреба в інтелектуалізації трудових ресурсів, а це більша зарплата, постійне навчання та вдосконалення професійних навичок, тобто якісне відтворення.

Аверкіна М. Ф. зазначає, що відтворення окремої системи відбувається за рахунок відновлення її елементів (ресурсів), яке зумовлене тим, що в процесі використання ресурсів системи відбувається втрата їх первісних характеристик [1, с. 36]. Ми вважаємо, що управління відтворенням полягає в тому, щоб соціо-еколого-економічна система регіону, в процесі постійно відтворюваних циклів, не втратила, а зберегла свої якісні характеристики в довгостроковій перспективі.

У відповідності до головних постулатів досліджуваних теорій для забезпечення відтворення як результату стратегічного управління стійким розвитком регіону необхідно: створити умови для одночасного відтворення соціо-еколого-економічних ресурсів регіону; стимулювати інвестиції у відтворення соціальної сфери регіону (науку, освіту, охорону здоров'я), природних ресурсів та освоєння територій; забезпечити розширене відтворення завдяки переходу до нових технологій. З огляду на останнє видається логічним визначення відтворення як економічне кількісне використання ресурсів для збереження їх якісних характеристик завдяки переходу до нових технологій та пошуку заміни вичерпаних природних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Аверкіна М.Ф. Забезпечення стійкого розвитку міст та агломерацій: теорія, методологія, практика. – Моногр. – Луцьк, РВВ Луцького НТУ, 2015 р. – 496 с., С. 36.
2. Джаман М.О. Теорія економіки регіонів. – Навчальний посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 384 с. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1212012462996/rps/diagnostika_regionalnogo_rozvitku_klasifikatsiya_regioniv_rivnem_sotsialno-ekonomichnogo_rozvitku.
3. Кириленко В.В. Історія економічних вчень: Навчальний посібник / За ред. Кириленка В.В. – Тернопіль: «Економічна думка», 2007. – 233 с. – Режим доступу: <http://textbooks.net.ua/content/view/1312/19>.
4. Поляков В.И. Хозяйственный механизм регулирования общественного производства // Экономический журнал. – 2005. – № 4. – Ст. 61.